

משלי פרק י

- (ג) לֹא יִרְעִיב יָדוֹד נֶפֶשׁ צַדִּיק וְהוֹת רְשָׁעִים יְהוּדָה;
(ד) רֹאשׁ עֹשֶׂה כֶּף רִמְיָה וַיֵּד חֲרוּצִים תַּעֲשִׂיר;
(ה) אֲגֵר בְּקִיץ בֵּין מִשְׁכֵּיל נִרְדָּם בְּקִצִּיר בֵּין מְבִישׁ:

ביאור הגר"א - משלי פרק י פסוק ג

לא ירעיב נפש צדיק – הוא נגד ערב אמר שלא ירעיב נפש, היינו הרצון של הצדיק וממלא רצונו. וזהו עיקר הערב שנתמלא רצונו ותאוותו. והות רשעים יהדוף – אבל הרשע אף שעושה הות, היינו עולה שגוזל וחומס בשביל שימלא רצונו ותאוותו, והקב"ה יהדוף ממנו ולא ישיג תאוותו:

ביאור הגר"א - משלי פרק י פסוק ד

ראש עושה כף רמיה – כלומר מה שעושה כף רמיה כדי שיתעשר, ואדרבה הכף רמיה עושה אותו לראש ומתרושש. ויד חרוצים – שזה ששוקל באמת, תעשיר. ועוד שקאי על הצדקה מי שעושה כף רמיה שהכף הוא עד האצבעות, ויד הוא כל היד האצבעות עם הכף, וזהו ראש עושה כף רמיה, כלומר מי שכופף האצבעות לתוך הכף והכל אצלו כף, והיינו שקופץ ידו מלידתן צדקה – זהו עושה אותו לראש. אבל "ויד חרוצים תעשיר" – מי שידו פתוחה לכל עי"ז מתעשר. ועוד שקאי על התורה שהכף רמיה מי שלומד ברמיה והיינו שאינו לומד השרשי דינין רק הקיצור דינים בכדי להראות שהוא יודע כל הדינים – זה עושה אותו לרש, כי לסוף שישכח גם אותם מחמת שאינו יודע שרשן. אבל יד חרוצים – מי שלומד הדין עם שרשו ויודע כל דת ודין "תעשיר" שידע הכל:

ביאור הגר"א - משלי פרק י פסוק ה

אוגר בקיץ גומר – פי' שהמשכיל מאסף התבואה אף בקיץ שהוא אחר הקציר, כמ"ש לעיל אבל המביש אף בקציר הוא נרדם אף שאז הוא הזמן לאסוף, ואם לא באותו זמן אימתי יאסף? אעפ"כ הוא נרדם.

והעניין שקאי על התורה שהמשכיל לומד אף בקיץ שהוא סוף ימיו כשהוא זקן ותש כוחו ואינו יכול להוסיף עוד בלימודו הוא אוגר ומאסף מה שלמד כבר. אבל המביש אינו לומד אפילו בקציר דהיינו בנעוריו שהוא חזק בכח ויכול ללמוד.

ועוד אוגר גו' שהוא מלאכות שבפת המפורש במס' שבת ד' ראשונות מהם הן נגד חב"ד כמ"ש בישעיה וקוצר ומעמר שניהם בדעת כי הדעת כולל שניהם ימין ושמאל וקוצר הוא ימין ומעמר הוא שמאל. (והיינו מפני שבדעת הוא מתהפך ולכן הוא אוגר משמאל וקוצר מימין והבן) וזהו שהמשכיל עושה משמאל ימין ובן מביש עושה מימין שמאל. ועוד אוגר בקיץ גו' פי' כמ"ש "דברי חכמים כדרבנות וכמסמורים בעלי אסופות גו'" פי'

כי יש ב' עניני ת"ח א' הוא העושה איזה פירוש כמו רש"י ז"ל וכדומה, והב' הוא שמקבץ כל מאמרי חז"ל ומוציא מהם הדין כמו הרא"ש וכדומה. וזה דברי חכמים כדרכונות פי' (דר בינה הוא מראה לעם להבין את התורה והם כמסמורים נטועים והב' הם בעלי אסופות שמאספים הדינים. וז"ש אוגר בקיץ גו' הוא נגד בעלי אסופות גו'. נרדם בקציר גו' הוא נגד המפרש לעם שהוא דומה לקוצר ונותן לפנייהם: